

HÜSEYİN RAHMI GÜRPINAR

MÜREBBİYE

ROMAN

Günümüz
Türkçesiyle

♥ can
miras

HÜSEYİN RAHİMİ
GÜRPİNAR

MÜREBBİYE

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Can Miras

Mürebbiye, Hüseyin Rahmi Gürpınar

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: İkdam Matbaası, 1316 (1900-1901)

2. basım: Kitabhane-i Hilmi, 1927

Can Yayınları'nda 1. basım: Eylül 2022, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 5000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Editör: Fatih Altuğ

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Ezgi Arslan / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Akçaburgaz Mah.137.Sokak No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-5821-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750758218

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HÜSEYİN RAHİMİ
GÜRPINAR
MÜREBBİYE
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan
Mahir Ünsal Eriş

ROMAN

♥can

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Gulyabani, 2019

Gulyabani (Günümüz Türkçesiyle), 2019

Sevda Peşinde, 2019

Sevda Peşinde (Günümüz Türkçesiyle), 2019

KuyrukluYıldız Altında Bir İzdivaç, 2020

KuyrukluYıldız Altında Bir İzdivaç (Günümüz Türkçesiyle), 2020

Şık, 2021

Şık (Günümüz Türkçesiyle), 2021

Gönül Ticareti, 2021

Gönül Ticareti (Günümüz Türkçesiyle), 2021

Hakka Sığındık, 2021

Hakka Sığındık (Günümüz Türkçesiyle), 2021

Mürebbiye, 2022

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR, 1864'te İstanbul'da doğdu. Dört yaşında annesini kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında, Aksaray'da geçti. Mahmudiye Rüşdiyesi'nde okudu. Hastalığı sebebiyle Mülkiye'deki eğitimini yarım bıraktı. Kısa süreli birkaç memuriyet denemesi ve bir dönem milletvekilliği haricinde hayatını hep yazdıklarıyla kazandı. Henüz 23 yaşındayken yazdığı ilk romanı *Şık*, Ahmet Midhat Efendi'nin övgüleriyle karşılandı ve 1887'de *Tercüman-ı Hakikat*'te tefrika edildi. Sonraki yıllarda verimli bir yazarlık hayatı geçirdi. 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı İstanbul'unun konak ve sokak hayatını eserlerinde ustalıkla işledi. Klasikleşmiş birçok romanının yanı sıra hikâye, oyun, makale türlerinde de eserler verdi. Edebiyatımızda gerçekçiliğin ve doğalcılığın en önemli temsilcilerinden biri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde halkı pozitif bilimlere yönlendirme isteği de açıkça görülür. 1944'te ölen yazarın mezarı, hayatının son 31 yılını geçirdiği Heybeliada'dadır.

Sunuş

Mürebbiyelere kadınlıkları nedeniyle saygı, çocuklarımızı yetiştirdikleri için teşekkür borçluyuz. Fakat bu hikâyeye adını verdiğimiz mürebbiye Matmazel Anjel¹, yalnızca adı mürebbiye olan, bu yüzden de ne saygıya ne de teşekkürü değer olan bir sefildir. Paris'te hovardaların kucaklarından başka bir terbiye okulu, *histoires grivoises*² denilen edepsiz eserlerden başka eğitim görmemişken, İstanbul'da her nasılsa namuslu bir ailenin gafletinden yararlanarak oraya kendini mürebbiyeliğe kabul ettirmiştir.

Rabelais'lerin, Carébillon'ların, Boccacce'ların, Louvet'lerin³ edebiyatıyla yetişmiş Matmazel Anjel'in bir benzerini daha, değil İstanbul'da belki Paris'te bile bul-

1. İsmi doğru yazılışı Angèle şeklindedir. Edebiyat tarihimizde Anjel kullanımını yerleştiği için, bu baskıda sadece bu isim okunuşuyla yazılmıştır. (Y.N.)

2. (Fr.) Açık saçık hikâyeler. Fransa'da muzır neşriyata verilen ad. (Y.N.)

3. François Rabelais (1483-1553): *Pantagruel* ve *Gargantua* gibi grotesk metinleriyle tanınan Fransız yazar. Claude Prosper Jolyot de Crébillon (1707-1777): Özellikle *Le Sopha, conte moral* (1742) adlı sefahat romanıyla dikkat ve tepki çekmiş olan Fransız yazar. Giovanni Boccaccio (1313-1375): Avrupa edebiyatının kurucu metinlerinden, erotik hikâyeler de barındıran *Decamerone*'un (1353) İtalyan yazarı. Jean-Baptiste Louvet de Couvray (1760-1797): Romanın içerisinde de gönderme yapılacak *Les Amours du chevalier de Faublas* (1787) adlı erotik romanıyla tanınmış olan Fransız yazar. (Y.N.)

mak gayet güç olduğu için tertemiz bir çiçeklikte bir baldıranın yetişmesinin oranın havasını bozmayacağı gibi, bunun varlığından diğeri iffetli, saygıdeğer öğretmen kadınlara da bir leke düşmez sanırım.

30 Kasım 1897
Hüseyin Rahmi

1

J'aime. (Seviyorum.)

Tu aimes. (Seviyorsun.)

Il aime. (Seviyor.)

Et mon frère vous aime. (Ağabeyim de sizi seviyor.)

Öğrencisi Nezahet Hanım'ın üçüncü tekil kişiyi böyle ekleriyle, hem de belirtili bir nesneyle çekmesi Matmazel Anjel'e garip gelmekten çok memnuniyet verdi. Bu memnuniyeti, öğrencisinin öyle bir basit çekimde, kişi zamiri yerine bir ad kullanmak, buna bir de nesne eklemek gibi Fransızcada az zamanda gösterdiği ilerlemeden kaynaklanmıyordu. Matmazelin asıl sevindiği şey, çocuk ağzıyla bir erkek tarafından kendisine bu yolla ilanaşk edilmesiydi.

Bundan başka, mürebbiye bu sevincini sezdirmeksizin çocuktan daha çok bilgi alabilmek amacıyla sahte bir hiddet tavrı takınarak pek az bildiği Türkçesiyle dedi ki:

“Yok, yok... Yanlış! Fena *conjugue*¹ yaptı. *Et mon frère*

1. (Fr.) Çekimleme. (Y.N.)

vous aime. Bu nasıl 'bet' söz? Kim dedi böyle? Kitap dedi?"

"Hayır matmazel, kitap demedi, ağabeyim Şemi söyledi."

"A! Şemi Bey! O çapkın böyle demiş? Daha başka bir şey söylemedi?"

"Söyledi. Bana bu cümlenin analizini de öğretti. Burada kardeşim, süje¹, *aime* fiilmiş. Siz de *complément direct*² oluyormuşsunuz. Ağabeyim, sen matmazole böyle söyle, eğer dediğimi güzelce anlatabilirsen bugün mutlaka *bon point*³ alırsın dedi."

Nezahet Hanım'ın *bon point*'ı hak edip etmediğini belirlemeye zaman bulamadan Anjel'in diğer öğrencisi küçücük Vahip Bey elinde minimini bir *grammaire*'le⁴ koşa koşa geldi. Mürebbiyesinin yüzüne bakıp çocukça bir tebessüm gösterdikten sonra:

"*J'adore*. (Tapıyorum.)

Tu adores. (Tapıyorsun.)

Il vous adore. (O size tapıyor.)" diye *adorer* fiilini arada bir dolaysız tümleçle çekmeye başladı. Altı yaşında bir çocuğun o masumane ağzından tapmak fiilinin farklı çekimlerini işitmek matmazelin pek hoşuna gitti. Kendini tutamayıp Fransız kadınlarına has şuh bir kahkaha salıverdikten sonra, "O size tapıyor," cümlesindeki "o" zamininin kimi işaret ettiğini anlamak üzere çocuğa sordu:

"*Il kim?*"

Vahip Bey, bu beklenen soruya karşı verilecek cevap ve o cevap sırasında takınacağı tavrın kendisine önceden gayet güzel öğretilmiş olduğunu ima edercesine çocukça

1. (Fr.) Özne. (Y.N.)

2. (Fr.) Dolaysız tümleç. (Y.N.)

3. (Fr.) İyi puan. (Y.N.)

4. (Fr.) Dilbilgisi kitabı, gramer. (Y.N.)

bir halle yerlere kadar eğilerek bir reverans yaptıktan sonra:

“İl... İşte o... Enişte beyim, Sadri Bey!”

Biri ağabeyini, diğeri eniştesini temsil eden bu iki çocuğın daha pek de anlamının etkisini bilmedikleri Fransızca fiillerle mürebbiyelerine ilanıaşk etmeleri gibi önemli bir konu Matmazel Anjel’in o kadar da garibine gitmemişti. Çünkü bu durum kendisi için malumu ilam sayılırdı. Matmazelin o evdeki çocuklara mürebbiye olarak alındığı bir aylık bir zamandan beri gerek Şemi gerek Sadri beyler odada, sofrada, salonda, bahçede Anjel’e rastladıkça karasevdalı, baygın bakışlarla *aimer*, *adorer* fiillerinin bugün çocuklara öğretmiş oldukları gibi yalnız şimdiki zaman halini değil bütün geçmiş zaman, gelecek zaman ve şart kiplerini de ve belki de hiçbir dilin fiillerinde bulunmayan her türlü gramer dışı acayip zaman kiplerini de göğüs geçirerek çekmişlerdi. Rüzgâr çıkınca denizin dalgalanacağı, şafak sökünce güneşin doğacağı nasıl basit, doğal olaylarsa Şemi ile Sadri Bey’in gözlerinin karası tamamen kayboluncaya kadar süzğün bakışlarından mürebbiye de bu iki genç tarafından yakında kendisine ilanıaşk edileceğini işte o doğallıkla anlamıştı. Hatta yalnız anlamakla da kalmayıp güzelliğinin ışıltısı çevresinde ortaya çıkan bu iki âşık pervaneyi birbirlerine çarptırmaksızın idare edebilmek için ustaca bir de plan kurmuştu. Anjel’in planı pek derindi. O kadar ki bazen en usta avcının bile avına doğrulttuğu tüfekte kendi kendini vurması gibi kız da hayranlarının ayakları önüne kazdığı, her biri aşkın göz aldatici renklerini gösteren çiçeklerle örtülü sevda çukurlarına kazara kendisinin tekerlenmesi ihtimalinden korkuyordu. Mürebbiye gönlünde şimdilik ne Şemi ne de Sadri için bir sevda eğilimi görmüyor, ikisini de sevmiyordu. Fakat sevmekten kendini alıkoyduğu gibi kendini sevdirmeye uğraşmak türünden bir ateşle oynama uğraşının

da pek öyle tehlikesiz bir şey olmadığını çocuklara okuttuğu gramer kurallarından daha açık bir şekilde biliyordu. Anjel'in aşkla ilgili fikri, bu konudaki amacı bambaşkaydı. Kız mürebbiyelikten ne kazanabilecek? Ayda dört-beş lira. Bu kadar parayı kalbinde beslediği emellerin gerçekleşmesi için hiç de yeterli görmüyordu. Yanlarında mürebbiyelik yapmak üzere davet edildiği aile pek zengindi. O hizmetten alacağı parayı üçe, belki de dörde katlamak için yalnızca çocuklara dilbilgisi kuralları okutmak değil hane içindeki genç beylere aşkın en şaşırtıcı noktalarından dersler vermek gerekeceğini, bu şekilde de kendine önemli bir geçim yolu açabileceğini düşünmüştü. Matmazel önemli bir şeye kalkışmadan önce işin enini boyunu hesap eden usta bir mühendis gibi *exploiter* edeceği¹ gönüllerin sevdaya ne denli yatkın olduklarını inceleyerek her birinin nabzına göre şerbet vermeye fakat aşkına mahkûm olacak zavallıları aşk denen hastalık müthiş bir biçimde tamamen yayılım ateşiyle sarıncaya kadar birine ettiği iltifattan diğerinin haberdar olmamasına son derece özen göstermeye, büyülemeye uğraştığı gönüllerin bir kere idarelerini eline geçirdikten yani ateşi saçağa sardıktan sonra tutkunları arasına bir rekabet ve kıskançlık duygusu sokup bu durumdan hem haz almaya hem de maddi olarak yararlanmaya karar vermişti.

Matmazelin düzenlediği bu dehşetli kalpleri fethetme programına evin en küçük beyinden en büyük efendisine kadar bütün hane erkekleri dahildi. Sevmek ve tapmak fiillerinin yukarıda gördüğümüz tuhaf biçimleri Dehri Efendi'nin ... semtindeki yalısında ... bahçede yeşilliklerle örtülü, denize nazır bir çardağın altında çekiliyordu.

1. (Fr.) Sömürmek, çıkar sağlamak. (Y.N.)

Mürebbiye öğrencilerine ders vermek için çoğunlukla –Boğaziçi'nin cana can katan mavi göğü altında küçücük yeşil bir kubbe meydana getiren– bu çardağı seçiyordu. Kameriyenin altında fıstık dalından yapılmış yuvarlak masanın bir tarafına kendi geçer, karşısına da çocukları oturtur, ders kitabını, defterleri, hokkayı, kalemli özel bir düzenle masanın üzerine yerleştirir, öğrencilerine orada her gün belirli saatlerde biraz gramer okutur, *lecture*'den¹ ders verir, kaligrafi öğretirdi. Çocuklar ödevlerini yaparlarken kendisi güneşin göz alıcı parıltıları altında maviyle altın renginin bütün tonlarını gösteren dalgaların su, gök, ateş gibi üç unsurun kaynaşmasıyla meydana getirdikleri yol yol harelere gözlerini dikerek dalıp giderdi. Memleketini, Fransa'yı, orada geçirdiği sefahat dolu hayatı, şimdi aralarında bulunduğu ailenin yanındaki sıfatı ve görevini düşünürdü. Fransa'da *filie publique*² denilen düşkünlerdenken burada mürebbiyeliğe alındığına şaşar, *destin* yani kader denilen şeyin bu yoldaki acayipliklerine, tuhaf cilvelerine hayretler ederdi. Fransa'da natüralizm akımının başta gelen edebiyatçıları, bu türden kadınların yaradılışın öngördüğü canlılar sıralamasına göre en aşağı tabakadan birer mahluk olduklarını kabul ederek bunların nasıl yediklerini, nasıl içtiklerini, nasıl sevdiklerini, nasıl ayrıldıklarını, kısacası bütün hayatı özelliklerini diğerlerine ibret olsun diye şefkatli bir incelemeyle meydana koymaya uğraştıkları ve insan toplumunun durmadan kanayan yaralarından birinin de bu türden kadınlar olduğunu gösterdikleri halde işte o gruptan olan Matmazel Anjel, hasbahçenin baldırını çöplüğün gülfidanı

1. (Fr.) Okuma. (Y.N.)

2. (Fr.) "Sokak kızı", fahişe. (Y.N.)

olur sözüne uyarçasına kaderin bir cilvesiyle, daha doğrusu kendisini o sıfatla kabul edenlerin gafletinin bir eseri olarak Dehri Efendi ailesinin yanında birkaç masumun eğitim ve öğretimiyle görevlendirilmiş bir öğretmen olmuştu.

Anjel, doğumunda nüfus defterine yalnız anne adıyla kaydedilen evlilik dışı çocuklardandı. Sefahat ürünü olan bu gibi çocukları çoğunlukla babaları kabul etmediği gibi anneleri de tehlikesinden korkarak düşüremedikleri veya deneseler de bunu başaramadıkları için istemeye istemeye doğurduklarından annelerinin rızaları dışında dünyaya gelen bu dışlanmış çocuklar iyi ve kötüyü ayıracak bir yaşa erişip de ortada soyadını alacağı bir “baba” bulamadıkları zaman toplum içindeki bu yersizliklerinden kaynaklanan bütün felaketlerini annelerinden bilirler. Her talihsizliklerinin biricik sebebi olarak yalnız onu görürler. Annesine karşı bu düşmanca bakış Anjel’de de vardı. Fransa’da beraber oldukları zaman bazı günler saç saça baş başa dövüşürlerdi. Anjel annesini, “Babamın adını söyle!” diye sıkıştırırdı. Annesinin, o zavallı kadınınsa dünyada kesinlikle bilmediği, düşünüp düşünüp de bir türlü kestiremediği bir şey varsa o da kızının doğumuna sebep olan o adamdı. Anjel’in zorlamalarından çok yıldıdığı günlerde kadıncağız, “Kimin kızı olduğunu ben ne bileyim!” diye haykırırdı.

Anjel, Paris’in fuhuş çöplüğü içinde fıskıda yetişen mantar gibi olgunlaşmaya başlayınca daha kadınlık çağına girmeden çok zaman önce o da dümeni annesinin sanatına doğru kırdı. Henüz küçüktü. Fakat fuhuşta, kalıtsal olarak yatkın olduğu o sanatta annesinden daha usta çıktı.

Paris’in rezillikler pazarında epey zaman dolandıktan sonra sonunda bir gün o da annesinin uğramış olduğu kazaya uğradı. Yani hamile kaldı. Birkaç ay önce ken-

disine *amant*¹ olarak seçtiği Mösyö André ismindeki herifin kapısını çalarak karnındaki çocuğun babasının kendisi olduğunu iddia etti. Fakat André bu yakıştırmayı şiddetle reddetti. Bu redle karşılaşınca Anjel çileden çıktı. Kızın yaygarayı ayyuka çıkardığını görünce André hiddetle, “Ben seninle serbest bir ilişki içindeydim. Bu ilişkiden doğacak iyi de kötü de sana aittir matmazel! Bahsettiğin çocuk üzerinde babalık hakkı iddia etmek istesem bile diğer *amant*’larınızdan birinin hakkını gasp etmiş olmayacağımdan emin değilim,” yanıtını verdi. Buna karşılık gösterilen şirretliğe asla önem vermeyerek “matmazel” cenaplarını kapı dışarı etti. Anjel çocuğun babasının André olduğunu biliyordu. Lakin herif babalığı kabul etmedikten sonra çocuğun anasının bu bilgisi ne kadar kesin olursa olsun para eder mi?

Ümitsizce kapı dışarı edilişinden sonra matmazel düşünür. Çocuğu André’ye kabul ettirebilmekle ilgili zorlukları teker teker ölçüp tartar. Artık André’den kendine bir fayda olmayacağına, işi başka kalıba dökmek gerektiğine karar verir. Anjel bu konuda vicdani kanaatine birebir uygun bir şekilde davranmıştı. Fakat bu gibi konularda doğrulukla iş yürür mü? Bu türden zor işlerde en doğru hareket, amaca ulaşmanın en iyi bilinen yolunu izlemektir. İşin içinde ne kadar yalan dolan, eğrilik büğrülük olursa olsun. Siz sonuçta amacınıza ulaşmış olmanızın bakınız. Gerçek işte odur. Anjel karnındaki çocuğuna bir baba aramıyor mu? Amaç işte o babayı bulmak. Ve sonuç da çocuğu o babaya kabul ettirmektir. Durum gayet açık. Bir amaç bir de sonuçtan ibaret. Bir matematik problemi gibi bir kere sorun şu iki basit temel üzerine kuruldu mu bunun hallolması için yapılacak hileler, ya-

1. (Fr.) Âşık. (Y.N.)

lanlar ayrıntı kalır. Anjel, André'nin kapısına dayanmadan önce bu dakikayı düşünememiş olmasına çok hayıflanır. O kovuluşun sonucu olarak edindiği deneyim üzerine kendi kendine, "Çocuk André'nindir. Bundan adım gibi eminim. Ama işe yaramadıktan sonra emin olmayı ne yapmalı? İşe yarayacak biçimde değiştirmeli. Hiç André gibi haşın, maddeci bir herif benim gibi bir kadının karnındaki çocuğun babalığını kabul eder mi? Kimi erkek benim gibi bir kadın tarafından babalık merhameatine sunulan bir çocuğun kendi evladı olduğuna kanaat getirse de André gibi bu medeni yüzyılın maddiyatçı ahlakından kendini kurtaramayıp öyle bir çocuğa baba kucağını açmayı ahmaklık hatta alçalma sayar. Yine Fransa'da kimi erkek vardır ki başka birinden olan bir çocuğun gereksiz babalığıyla şeref duyar da babalık hakkının kime ait olduğunu düşünmekten kendisini muaf sayar, o tatlı gafletle yaşar gider. İşte bana böyle bir baba lazım," diye düşünür.

Aldığı her nefeste karnında büyüyen o rahatsız edici ağırlığı yüklenebilmek için parası çok akli az, merhameti cimriliğinden fazla, içli, çabuk etkilenen, evlat canlısı bir baba araştırır. Bu zihin çalışmasıyla uzun süre beyin patlatmaya gerek kalmadan Anjel, aradığı babayı buldu. Anjel'in çocuğuna baba mı yok? Paris mösyölerinin hemen dörtte üçü babalık hakkı meselesinde birbirlerini geride bırakacak haldeler. Ama kime laf anlatırsın? İş bu babalar meydanında bir insaflısına rastlamakta. İşte aranan özelliklere sahip o insaflı, o hassas babayı Anjel zihninde şiire nazik ve nadir bir kafiye bulur gibi arayıp bulur. Çocuğunun babalığına layık gördüğü bu kişi meşhur edebiyatçılardan Mösyö Baudelaire adında biridir. Hiç yazar olup da hassas olmamak, hassas olup da insaf- lı bulunmamak, insaf- lı olup da gerektiği gibi davranmaktan çekinmek mümkün olabilir mi? Hem yazarlar dalgın

adamlardır. Hele romancı, tiyatrocu güruhunu kandır-
mak kolaydır. Bunlar eserlerinde her gün bir türlü yalan
yaza yaza yalanı hakikatten, olmuşu olmamıştan, gerçeği
tersinden ayırt edemeyecek bir hale gelirler. Hayatın bü-
tün manzaralarına roman konusu gözüyle bakarlar. Ya-
lanlarla dolu her durumu hakikat diye göstermeye, her
hakikati roman vadisine sevk etmeye uğraşırlar. Yalanın
sözle söyleneni ahlaki bir edepsizlik sayılırken kaleme
alınanını hüner saymak, kitap şeklinde parayla satmak,
medeniyetin ilerleyişinin edebiyatçılara bağışladığı garip
bir ayrıcalıktır. İşte Mösyö Baudelaire de yazdığı yalanla-
ra kendisi gülüp âlemi ağlatan bu kalem erbabındandı.

Matmazel Anjel'in içki ve sohbet arkadaşlığı ettiği
hesapsız mösyöler içinde çocuğuna baba olmak üzere
André'den sonra Baudelaire'i seçmiş olması bu adamın
yazar olmasından ve yazarlığın olmazsa olmaz özellikle-
rinden biri sanılan hassaslığından, kalp inceliğinden ya-
rarlanmaktan çok, başka önemli bir sebepten ileri gel-
mişti. O mühim sebep Baudelaire'in *Sefil Çocuklar veya
Gayrimeşru Çocuklar* adında beş perdelik bir trajedinin
yazarı bulunmasıdır. Bu dram Paris'in tiyatrolarında yüz-
lerce defa sahneye konmuş ve her oynanışında yoğun
etkisiyle izleyicilerin gözlerinden çeşme gibi yaş boşan-
mıştır. Bu eser Baudelaire'e şöhret kazandırmıştır. Yazar
bu piyesinde sefil anaları, ahlaksız babaları, Fransa nüfu-
sunun beşte ikilik kısmını hukuk karşısında şüpheli du-
rumda, toplum karşısında ise bağısız bırakan o canavarları
layık oldukları ayıplayıcı dille teşhir etmiştir. Kanuna
aykırı bu gibi aşk ilişkilerinin insanlar arasında sebep ol-
duğu fenalıkları, felsefe, ahlak ve daha bilmem ne bilim-
lerinin bakış açısından birer birer, şefkatle açıklamış, bu
türden gizli ya da açık ilişkilerin sonucu olarak meydana
gelmiş zavallı çocukları bazı hayır kurumları veya kilise
kapılarında büyüterek bunların ellerine geçinme kapısı

olmak üzere adam öldürme, hırsızlık, yankesicilik aletleri verip hayatları boyunca türlü kötülükler içinde yüzdürdükten sonra biçarelerin kürekler, prangalar gibi sonlarla can verdiğini seyredenlerin dehşetten tüylerini ürpertecek kadar feci şekillerde tasvir etmiştir. Yazar bu eserde gösterdiği edebî güç ve tahlil yeteneğiyle âlemin ağladığını görünce kendisi de gözyaşlarını tutamamış, Baudelaire, kendi kaleminin güzelliğine yine kendisi sade bir seyirci olarak ağlamıştır. Fakat işin asıl ağlanacak tarafı oyun bittikten sonra birçok seyirci mösyölerin yine metreslerini kollarına takarak tiyatrodan çıkmalarıdır. Anlaşılan Mösyö Baudelaire de o acıklı piyesinin sahneye konduğu ilk geceden kalan bir duygulanma içinde nazlı güzel Anjel'le zevk ve eğlence masasını kurmuş, o gece tiyatrodaki seyircilere gösterdiği edebî sahneye onlarla beraber kendisi de ağlamışken besbelli âlemin bu ağlayışına yine o gece içinde Baudelaire metresiyle beraber pek çok eğlenmiştir. Avrupa'nın mevcut ahlak ve geleneklerine etraflıca bir bakıp akıl terazisine konulursa bu gibi acayip hallerde insan şaşılacak veya gülünecek bir yan göremez. İşte bu açıdan bakılırsa ne edebiyatçının hareketi suçlamaya layık bulunur ne de halkın o haline gülünür. Baudelaire o piyesi, gerektirdiği şekilde hareket etmek için değil para kazanmak için yazmıştı. Onu seyre gelenler de oraya ahlakını düzeltmek için değil hoşça bir vakit geçirmeye gelmişlerdi. Ama o kadar kişi ağladı denecek. Ağlasınlar. Tiyatroda ağlamak gülmenin bir başka çeşidi demektir. Zaten fizyoloji açısından gülmekle ağlamanın bazı durumlarda farkı yok gibidir. İkisi de sinir zayıflığından ileri gelir. Eğer ağlamakla ahlakı düzeltmek mümkün olaydı dünyada çocuklardan uslu akıllı kimse bulunmazdı.

Anjel, *Gayrimeşru Çocuklar* yazarının duygu inceliğinden, sinir zayıflığından yararlanabileceğinden ümitle

çocuğu Baudelaire'e mal etmek için ne yolda düşünüp ne türden ikna edici kanıtlar sunacağına dair, "Ben sana Eylülün yirmi dördüncü günü, saat üçte Boulevard des Italiens'de¹ köşe başında rast gelmedim mi? Bir arabaya binip dolaşmak için filan ormanına gitmedik miydi? Hatta o günü orada filan filan madam veya mösyölere de tesadüf ettikti. Canım, hatırlamıyor musun? Ormanın bilmem kaç numaralı kestane ağacı altında filan filan konularında uzunca sohbetler ettikti. İşte o akşam filan lokantasında yemek yiyip geceyi de filan yerde beraber geçirmedik mi?" türünden inkâr sorularına verilecek doğrulayıcı cevapları içeren ustaca bir plan tasarlar ki çocuğun babasının Baudelaire olması gerektiği konusunda Anjel'in kendisinin bile şüphesi kalmaz.

Bir sabah Anjel karnında çocuğu, elinde kanıtlarıyla Baudelaire'in kapısına dayanır. Herif yazarsa da karı da nazlı güzellerden. İkisi de nazik birer sanat sahibi. Beriki kurnazsa öteki fettan. Biri kalemiyle halkı aldatıyorsa öbürü de diliyle âlemi kandırıyor.

Anjel yazarı önemli bir eserini yazmakla meşgul bulur. Baudelaire eline kalemi almış –hangi yanlışı, hangi iftirayı, hangi haksızlığı yazıya aktarsak yazmam demeyen o kalemi– parmakları arasına sıkıştırmış kendisini insanlıktan, toplumdaki soyutlamış, göklere çıkmış oradan küçümseyen, kuşbakışı bir bakışla insanlığın bütün rezillik ve pisliklerini, parlak renkler, güzel tabirlerle tasvir ediyor. Ne hassasiyette ne hilekârlıkta ikisinin de birbirinden bir çekirdek geri kalmadığını söylemiştik ya. Anjel vereceği haberi bir müjde şeklinde vermek ve ona karşılık alacağı cevabın da bir kabul cevabı olacağına hiç şüphesi olmadığını göstermek yani en ufak bir ümitsizlik

1. Paris'in ana bulvarlarından biri. (Y.N.)

Bu kokona karısı geleli bizim yalığı periler istila etti. El ayak hemen çekilir çekilmez ne hikmet bilmem, şu sofadaki lamba kendi kendine sö-nüyor. Ortalık zifirî karanlık kesiliyor. Ondan sonra evin içinde bir pıtırta bir çtırtıdır gidiyor... Şu yalıda doğmadımsa büyüdüm. Şimdiye kadar buralarda ne cin vardı ne şeytan! Ben biliyorum ya! Bu pıtırdayan şey-tanlar murabiye midir, kurabiye midir, matmazel midir, müptezel midir, ne karın ağrısıysa işte o karının fistanından dökülüyor.

“Hikâyede elbette zamanın en kudretli kalemi, Hüseyin Rahmi'nin elindeydi. Mürebbiye'yle birdenbire şöhretin ve muvaffakiyetin en yüksek mertebesine çıkan muharriri hep severdik.”

Halid Ziya Uşaklıgil

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın en çok okunan eserlerinden biri olan *Mürebbiye*, değişen Osmanlı toplumunu bir konağın sakinleri özelinde anlatan, eşsiz bir roman. Yazarın keskin mizahının belki de en yetkin örneği olan bu eserde, Fransız bir mürebbiyenin hayatlarına girmesiyle feleklerini şaşırان konak erkeklerinin halleri, düşükleri içler acısı durumlar eğlenceli bir dille anlatılıyor.

#edebiyatımızınmirası #konak #fransızca #vodvil #ailekomedi

Kapak illüstrasyonu: Ezgi Arslan

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [t](#) | [i](#) | [v](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5821-8

9 789750 758218